

TELEGRAFULU ROMANU

Telegraful este de două ori pre septembra:
Duminică și Joi. — Prenumeratia se face în Sabiu la expeditia foioi, pre afara la c. r. poste cu bani către prin scrisori francate, adresate către expeditura. Prețul prenumerării pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. care pre o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 58.

ANULU XXII.

Sabiu in 25 Iuliu (6 Aug.) 1874.

Nr. 1785/Sc. — 1874.

PUBLICATIUNE.

In urmă înalte ordinationi ministriale din 18 Iuliu a. c. Nr 19621 se va deschide la institutulu agronomicu din Clusiu cursul de agronomia pre sămă invetiatorilor poporali incepând dela 31 Avg. pâna la 26 Sept. 1874 c. n., pre lângă urmatorele emolumente:

1. Unu ajutorin de statu in suma de 40 fl. v. a. care se va esolve la direcția institutului; și

2. Caletoriu gratuită pre dromulu feratu incolo și încocă;

Acei invetiatori, cari se voru resolvă a participă la prementinatul cursu suntu prin acăstă provocati a se insinua la subsemnatul Consistoriu celu multă pâna la 15 Augustu a. c.

Din privire la acea impregiurare, ca din prealînsele ajutoriile de statu suntu numai două placidate pentru invetatorii din fund, reg. si de ore-ce aru fi de dorit u că numerul participantilor la statu de salutaridu cursu de agronomia sa fia catu se pote de mare, On. Inspectoratul sc. pentru fondulu regiu s'a adresatu cu acea rogare către Institutul Ministeriu de agronomia, industria si comerciu, că acelora invetiatori, cari se voru resolvă a participă pre spesele proprii seu ale respectivelor comune, sa li se esopereze dreptulu de calatoria gratuita. — In consecintia cu acăstă se invita Inspect. district. de scôle, că sa conlucre din tôte puterile pentru o căto mai numerosă frequentare a cursului din cestiu.

Sabiu 20 Iuliu 1874.

Dela Consistoriulu archidiocesanu.

Sabiu in 24 Augustu 1874.

Dietă Ungariei terminandu-si Sambată trecuta siedintele meritări si a incheiatu si sesiunea a două a periodului seu. Siedintele ce se voru mai tienē suntu de unu interesu secundario.

Facendu o reprivire fugitiiva asupră acestei sesiuni potemu sa constatāmu, ca parlamentulu a desvoltat in sessiunea acăstă o activitate sgomolosă, inse cu unu rezultat positiv fără neinsemnatu. S'a creatu ce e dreptu institutiuni atât pre terenulu justitiei, precum suntu d. e. intre altele legea notariatului publicu si regulamentulu advocatilor, cătu si pre celu politiciu, unde avemu de a remarcă cu deosebire legea de incompatibilitate, modificatiunea regulamentului de casa si legea electorală, daru cu tôte aceste parlamentulu nu s'a aflat la inaltimdea chiamarei sele. A lipsit barbatilor, cari suntu ch emati a conduce destinele patriei seriositatea si devotamentulu, care trebuie sa caracteriseze pre parintii patriei. Interesele de partidu, cu deosebire interesele de casta s'a vediotu precumpanindu totu-deuo'a, asiă s'a aratatu acăstă nesuntia in desbaterea asupră legei electorale, in care nobilii tierel, insufleti de reminiscintele cele placute din tempulu feudal, pledara cu trupu si susfetu pentru mantinerea unor prerogative de nascere, cari nu se mai potu impacă cu sistemulu parlamentariu modernu, fiindu ca acum aru trebui celu putienu sa domnește adeverată egalitate intre toti filii patriei si in privintia drepturilor politice. Aristocratii inse se vede ca nu voru bucurosu sa renunțe la prerogativele lor, cari le-au asigurato domnia in trecutu. Majoritatea din cameră representativa cu tendintiele ei a dovedit u pre deplinu, ca

e numai frasa dicerea onor'a, ca poporul este băsa in constitutiunea Ungariei, pentru ca de facto domnia este totu in mâinile aristocratilor că in trecutu si poporul in mare parte este desconsiderat. S'a vediotu acăstă desconsiderare mai chiaru cu ocaziunea căndu in desbateri s'a atinsu vrendu nevrendu si cestiu nationalitătilor, cari facu majoritatea locuitorilor din Ungaria. Cine nu scie, căte grele imputări si amerintiari nu se facura nationilor de pre teritoriul statului Stefanu, ca ele aru avea tendintie centrifugale si gravitează in afara, cu tôte ca nationalitătilor au dovedit u pre representantilor destulă simpathia către Ungaria, si nu merită a fi tratati cu atât'a virginitate in patri'a comună. Intre tót, acestea mai evidenta este nedreptatea ce se face Transilvaniei prin legea electorală. Uniunea este faptă completă, inse dietă Ungariei totu nu s'a aflatu indemnata a execută uniones dupa cum pretindea spiritul legei de unione. Acă in Transilvania se sustinu inca stările abnormali si anomalii, cari nu potu intemeia inca o intielegere si incredere reciproca. Este laudabila tienut'a representantilor români in dietă Ungariei, cari si cu ocaziunea căndu se discută noveala electorală subiuvia si condamnara censulu transilvanu si șretara cu argumente destulu de tari, ca aceste stări exceptiunale in Transilvania nu suntu legali si aru si tempulu de a li se pune odata capetu. Si acă nu ne putemu suprime dorerea, ca românii din Transilvania nu avora representanti in dieta — din culp'a loru — si astfelui li treou si de asta data ocaziunea de a se luptă si ei pre terenu legalu pentru delaturarea acestoru stări exceptiunale din patri'a loru. Sa sperăm ca en inceperea unui nou periodu români ardeleni si voru repară eroreea si ii vomu vedé pre aren'a luptelor parlamentarie.

Dealtmintenea s'a ostigatu si unele avantagie in butulu unor opinioni, cari susținu, ca in parlamentulu unguru nu se pote castigă absolutu nimic'a. Ce e dreptu multi amirea acceptărilor pre discordante si cu greu de a se asteptă. Prin o lopta constantă si solidară se va poté esoperă inse mai multu in venitoriu, dara si venitoriu unui poporu nu este altu ceva decâtul fetulu presentului si dupa cum ne portăm in presentă, asiă ni se croiesce si venitoriu.

Atâtă despre sesiunea parlamentară incheiată.

Pre căndu dietă Ungariei si incheiată siedintele sele meritări, pre atunci congresulu electivu din Carloviciu rezolvă cestiu alegerei de Patriarchu, care in detrimentulu bisericei s'a temendato atât amaru de tempu. Dupa cum impartasirămo in nro trecutu congresulu alesu pre Metropolitulu nostru de Patriarcho. Excelentă Sea P. Archiepiscopulu Procopiu e că candidatu alu partidei naționale, a intrunitu o majoritate de 54; candidatulu guvernului episcopulu Grujici 7 voturi si Kengyelacz 2, care din orma cedă Metropolitului nostru si astu-fiu densulu este alesulu congresulu cu o majoritate de 56 voturi. „Lloyd. ung.” afirma ca ministrulu de culte Trefort va cere dela al-solo Patriarchu, că sa renunțe la tôte drepturile impreunate cu metropoli'a româna spre a preventi orice ingrijire, deci sanctiunarea aleg. rei va urmă de siguru din partea Majestății. Sele si astu-felia ne vomu sfâră dura in currendu inaintea unui evenimentu neacceptato, inaintea unui congresu electiv român!

tră celelalte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarhia pre unu anu 8 fl. și pre o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si terii strene pre unu 12 ½ anu 6 fl. Inseratele se plătesc pentru întâia ora cu 7 cr. sîrbi, pentru a douăa ora cu 5 ½ cr. si pentru a treia repetiție cu 3 ½ cr. v. a.

Dietă Ungariei.

Ba da pest'a 16 Iuliu n. 1874. (Casă representantilor) s'a deschis u 10 ore.

Dupa rezolvirea formalierilor indatate si a unor interpellanii ormeză desbaterea speciale asupră proiectului de lege relativu la conveniunea despre juncțiunile române.

Ios. Vidliczka y vede in testolu proiectului de lege o erore de forma, fiindu ca se dice in trensul, ca junctiunile s'au statorit u pre resolutionile cameralor române si ale dietei ungarie, pre căndu junctiunea Iliecani-Bozdu nu se tiene de competenția dietei ungarie, ci de senatulu imperial austriacu, de aceea oratorulu face emendamentul, sa se esprime in proiectulu de lege, ca junctiunea susu amintita ramane neatinzsa de legea acăstă.

Ministrul de comunicatiune conteles. Zich y respunde, ca e de prisosu acestu emendamentu, fiindu ca junctiunea din cestiu este data de multu comunicatiunei si noi nu putem aduce nici o rezolutione in privintia acăstă.

Președintele observă, ca in conformitate cu testolu comisiunii centrale emendamentul lui Vidliczky de locu nu este de lipsa.

Majoritatea primesc proiectul nemodificat si numai art. I mai da ansa la o scurta desbatere. Carolu Chelh face aș unu emendamentu, că sa se dice in locu de junctiunea Temisiu (Predelu) — Ojtozu. Reportorul comisiunii centrale Polya nu tiene disolu emendamentu de seriosu, daru respunde propunatoriului, ca togm'a impregiurarea, ca oposiția din cameră Romaniei a voito o alta junctiune iera nu pre cea dela Temisiu, dovedesc mai bine, ca acăstă junctiune este cea mai favorabile pentru Ungaria.

Dupa ce su acceptata conveniunea urmă discussiunea asupră proiectului de lege relativu la clădirea liniei Temisiora — Orsiovă. Mai intâi este insinuatu la cunetu referintele comisiunii centrale.

Polya dice, ca proiectul in cestiu este o consecintia a tratatului internațional acceptat dejă. Pentru clădirea acestor linii trebuie sa ne ingrijimă noi si de ore-ce statul nu pote sa facă acăstă, — de-si aru si forte corespunzatoiu sa facă densulu — o societate autonoma inse va pretinde o garantie de interesu forte considerabile, intre imprejurările actuali va fi mai bine sa se dea concessione de a clădi acăstă linia societății drumului de statu austriacu care nu va insarcină statul cu garantii de interesu. S'a afirmătă din mai multe părți, ca prin concesiunea acăstă se voru ruina creditulu si comerciul tierei pentru tôte temporile, pre căndu oltii marginescu acăstă ruinare a statului la 99 ani (Tată doréza adeca concesiunea).

Oratorulu tiene aceste ingrijiri de nejustificate si acum revine la espunerile lui Steiger din siedintă de ieri. A oposiției este problemă de a controla si critica purcederea guvernului si a partidelor guvernamentali. Producerea deputatului Steiger este unica in vieti a partidelor parlamentar. Deputatulu amintit care apartiene la partidul din dréptă, critisează nu numai proiectul din cestiu, ci si activitatea întrăga a guvernului si a partidei deákiste si vine astfelui in contradicție directă cu programulu pre a căror base a intrat u densulu in an. 1872 in dieta.

Oratorulu nu vrea sa dispute numitul deputatului pricopera in cestiuile drumului feratu, fiindu ca densulu a fostu

multu tempu consulentulu juridicu alu drumurilor de feru ungarie si representa in asemenea cvalitate alta societate de drumuri, ale cărei interese s'ară periclită prin concurenția liniei in cestiu. Steiger a adusu inso numai ipoteze si date pre care nu le a potutu dovedi, de aceea oratorulu se restringe a le negă simple, nu poate inso sa nu replica la afirmările lui Steiger relative la negrigirea capitalei. Legislativu a facutu destulu pentru capitala, a votat u pre densa imprumutula de 30 milioane, a creatu libertăti de contribuție, legi de espropriatione si de administratiune deosebite si a facutu in respectu culturalu totu ce a pututu, asiă incătu capital'a nu se pote plange. O plan-ore numai din partea provinciei se poate face. (Aplausu in dréptă).

Steiger a amerintat, ca nu se mai pote asteptă dela capitala statu patrioticu si devotamentu că pâna acum, deca se negrigesc astfelii. Oratorulu este convinsu, ca locuitorii capitalei nu voru si de acăstă parere, patriotismul loru nu se va indrepta dupa cursulu bursei si amorulu de patria, dovedit u de atâtea ori, nu se va reu, nici căndu se va dă concesiunea liniei Temisiora — Orsiovă drumului de statu. Oratorulu refuză celelalte argumente aduse de Steiger si recomanda in fine acceptarea proiectului de lege.

B. Mariassy e contra proiectului. Fata de espunerile antevorbitorului oratorulu exprima parerea, ca toti ablegali si si spună fără consideratiune către pozitionea de parida opinionea loru francu si sincero. Oratorulu tiene proiectulu periculosu intereselorlor tierei, fiindu ca prin clădirea liniei Temisiora — Orsiovă linia de concuriatia Galatiu — Stettin ofere una drumu de esportu mai scurtu ca 25 miluri, pre căndu noi trebuie sa nesuim intracolo, de a dă o linia directă si pre cătu se va potea de scurta, precum aru si d. e. o linia Orsiovă — Arada — Rottka. Primindu-se proiectul, respective clădindu-se linia din cestiu, se va face o concuriatia pericolosa liniei Tisă si Alföld, cu atât mai vernoșu cu cătu nu suntemu in stare a statori tarifă minimale pentru linia cea nouă. Oratorulu alaturandu-se la imputările facute de Steiger in privintia capitalei respingă proiectul.

Dupa o desbatere longa casă primașe in urma cu majoritate precumpănători proiectulu de basă la desbaterea speciale.

DISCURSULU

deputatului naționale Alessandru Romanu rostitu in siedintă camerei la 20 Iuliu.

(Urmarile.)

Da, in Transilvania e mai mica contribuție, căci la noi in Ungaria platim 29%, pre căndu acolo cumai 22%, inse, considerando diferintă ce există in cestiu. Fertilitatea pamentului din Ungaria si Transilvania, si adoptandu-se emendamentul lui Nemesiu, care pentru diferență de 7% propune, că dreptulu electoralu in Transilvania sa se acorde proba unei proprietăți de 15 jugere, adeca inso mai mare că in Ungaria, — considerandu, dicti aceste imprejurări, deosebindu de 7% devine cu totul paralizat. Inca odata nu este deci adeverat, ca in Transilvania, unde si de altmire fertilitatea pamentului e cu multa inferioră celei din Ungaria, — dreptulu electoralu s'ară si potendu castigă prin o posesiune de 48 jugere. Acăstă este séu

o salyra, séu o proba de ignorantia fatia cu relationile transilvanene. On. d. minis. de interne a mai adosu intru sprigirea restrictiunei dreptului electoral si argumentul basat pre divergintia aflată intre reporturile acestor dōne tieri. Recunosc dloru, ca pote sa esista si esiste chiar acésta divergintia de raporturi: dara din acésta nu rezulta, ca dreptu baza pentru censulu electoralu sa se iee tocmai massimul contributiunei; precum nici eu nu tindu a cadé in cealalta estremitate, care aru rezultat din pretensiunea dreptului electoralu basata pre minimul contributiunei. Este inse „in medio verum“ pre care nu-lu potemu gasi altfel, decat numai admisiendu in cadrul censului de 8 fl. 40 si adausulu desarcinării pamentului: acesta este calculul mediu ce corespunde censului din 1848; dara corespunde elu si spiritului legei de fatia, care in § 6 admite de asemenea in cadrul contributionei adausulu desarcinării pamentului.

Déca dara dloru deputati, vei desconsidera acestu principiu in § 5, veti deveti in cea mai mare contradictione, atâtă cu testulu §-lui 6, cătă si cu d.v. insi-ve.

D. baronu G. Kemény a mai accentuat una lucru si anume: ca adunarea nu dispune de datele necesarie spre lamenirea acestei legi. Este prea adeverat; inse cine pōta culp'a? Primo loco d. ministru de interne, care aru si avuto imperiós'a detorintia, de a aduce acele date la cunoscintia adunării. Acésta aru si trebuit sa o faca si din punctul seu de vedere, căci aru si obtinutu o victoria multa mai stralucita, déca prin presentarea unor asemenea date, aru si demonstrato, ca adeverulu nu este cu noi, ci cu d-sea. In a dōna linia insasi on. camera, este culpabilă pentru acésta lipsa de date, căci respingendo proiectul de resolutiune alu dlui Nemesiu, a dovedit, ca nu vrea sa iee cunoscinta despre acele date si ca prin urmare nu voiesce sa se luminede. Macar ca in tempulu de 20 dile, ce au espirat dela presentarea proiectului de resolutiune, d. ministru de interne aru si potutu sa faca a se transpune datele in oficiul d-sele nu dela tribunalul din Clusiu, (unde se afla depuse) ci chiaru si din Loodr'a. Respingerdu iose majoritatea — dupa cum amu disu — proiectul de resolutiune, a datu a se intielege, ca nu voiesce de felu sa iee cunoscinta despre datele accentuate chiaru si de către d. baronu G. Kemény.

Si acum, pentru oā sa potu convinge pre on. camera, despre insemnat'a scadere ce are sa se introduca — dupa aplicarea §-lui de fatia — in liste ale gatorilor din Transilvania — 'mi iau voi de a presentă numai căteva date din insasi aretarea ministeriala. Astu-felii d. e. in scaunul Ariesiolui, dintre 2954 ale gatori, caru dupa conscriptiunea din 72 plateau contributione dela 8 fl. 57 cr. pāna la 14 fl. 38 cr. in care se cuprinde si adausulu pamentului, voru remaine numai 492 ale gatori; in scaunul Ciucului unde la 72 erau 15,000 ale gatori, voru fi numai 784; totu asiā si in Treiscaune, precum si in scaunul Muresiolui si alu Odorheiului, unde la 72 erau 11—15,000 ale gatori, de abia voru fi 1—2000, si asiā mai departe, fāră a aminti mittelele locurii tasale, unde numerul ale gatorilor, buna ora in Bereczk, scade la 22, iera in Oláhfalu plane la 10. Prin urmare, déca conformu emendamentului dep. G. Kemény s'aru subtrage din censulu de 8 fl 40. or. inca si cele 3% a dārei suplementari atunci preste 20 ani, căndu „nemesisi opinari“ cei cu dreptul vechiu electoral, mare parte se voru astă in momento, căte o comuna abia va fi in stare sa dea unu singuru ale gatoriu, asiā de neproportionata este reducerea introdusa in numerul ale gatorilor.

Astu-felii dara si din datele presentate de d. ministru apare destulu de lamurita insemnat'a restrictione ce aru trebuit sa sufere dreptul electoralu, atunci căndu nu s'aru admise in censulu de 8 fl. 40 cr. nici chiaru darea suplementaria.

Punendu in vedere on. adunării acéste date, fia-mi permisu a face căte-va

observationi la unele discursuri rostite alături in acestu parlamentu.

Trebuit sa marturisescu, dloru, ca dintre toti oratorii numai unul singur, căruia ii respunse acum, s'a incercat a discută cestionea cu óre-care date si cifre; ceilalti inse s'au servit numai de banuale, invective, termini violenti si aluziuni yatematōrie pre cari totusi nu le potu trece cu vederea. Domnile loru voiesc sa faca din acésta lege nu numai cestione de nationalitate dara si cestione de partid, pre căndu noi nu facem nimica din tōte aceste, căci noi pledāmu pentru interesele poporului si pentru respectul legei, fără că sa simu disu ca ceremu justa regulare a legei electorale numai pentru români. Nu, de óre-ce emendamentulu presentat de d. dep. G. Kemény nu lovesc numai in interesele românilor, ci lovesc si in interele celor 50,000 ale gatori secui, ba inca dupa cum am demonstrat, cu templu pre densii i-aru lovi in moda mai violentu, decat pre români.

D. deputato, bāronul Stefanu Kemény, in amusantul seu discursu, care rostitu in serele de ieră cu pip'a in gura dinaintea focului, aru poté sa aiba multu efectu, — d-sea, dicu a sustinutu intre altele, ca nu trebuit sa ordine cu tota sigurantia, si a cărei posibilitate este tocmai motivul care a indemnătu mai multu pre d. dep. Iuliu Horváth sa si incorde poterile contr'a ei si sa lopte „pro aris et foris“ D-sea in adeveru n'a numit'o, dara o voiu numi-o eu. Acea trista eventualitate dloru, este ca comitatulu Cetătiei de Balta nu l'aru mai tramite pre d-sea aici, precum nici alte cercuri electorale nu i-aro mai tramite pre acel'a cari astadi si r'sipescu fortele in acésta camera, numai pentru a induce in erore prin felurite seductiuni bun'a credintia a guvernului si a on. majoritatii. Iēta dara acele dōne eventualitati, despre cari a amintito d. dep. Horváth, fără inse de a le numi. Se pote inse — ceea ce eu nu credu — ca on. camera privesce acésta lege electorală, că o cestione de potere său predominante; dara in casulu acesta inca, potendu-mi formulă dōne directiuni de interpretare, asecurediu pre on. camera, cu ea in nici un'a din aceste directioni nu se pote sustine. Căci déca privim acésta cestione că cestione de potere său predominante, că o fortia óresi-cum brutală opusa de cătra majoritatea națiunii contr'a unei considerabile minoritati a totu aceliei-si națiuni politice, contra compatriotilor loru, — atunci acésta nu potu nici decat sa o concordam cu principiile filosofiei de statu. Iēta déca o privim din punctul de vedere alu intereselor de partid, trebuie sa declaru, ca multa mai puternicu radim aru castigă guvernul prin deputati ce s'aru alege in sensulu electoralu delimitat de mine, decat prin deputati de pāna acum'a; căci pre căndu la spatele acelora aru stă poporul intregu, — la spatele acestor aru nu stă nimene. Cătă pentru scrupulii ce aru poté sa se nasca, observu numai atât'a, ca „pauca sapientia regitur mundus“ iēta acea nu potu sa o credu, ca guvernului dōra i-aro lipsi chiaru si acea „pauca sapientia“ pentru a-si castigă simpatia transilvanenilor.

On. dd. deputati si aduca inca de siguro aminte, ca atunci, căndu se discută aici cestionea denumirei dlui Ferdinandu Heissler de comite supremu alu Zarandului, nimene nu s'a gasit in tota camera, ca sa iee sperarea acelui individualu, care la an. 1849 luptase contra patriei si macelase mulime de secui; — nimenea dicu, decat numai d. Iuliu Horváth, care — de cavaleru mare ce e — s'a ingagiatu si atunci intru sperare dlui Heissler, intocmai precum s'a ingagiatu si acum intru sperare despoliarei de dreptu a poporului. Ci nu e destulu atât'a. D-sea nu se multimesce numai a recomandă emendamentula despoiatoriu de dreptu alu dlui Gavrilu Kemény, dara inca roga, implora conjura camer'a, ca sa nu vite cum-va — pentru Ddieu! — sa aplice românilor o rigorosa pedepsa, iēta nu sa le acorde privilegie de acele, de cari nici ungurii, credinciosii sunt ai acestei patrie, — nu pretindu. Acesta este unu liberalism mai pre josi chiaru decat fusese liberalismul austriacu, căci nemtii dela 1849 căndu s'a introdusu asiā numitul „Gleichberechtigung“ nu facu

excepțione nici chieru pentru ei insisi. Asiā dara si acel'a inca nu fostu mai liberali decat d. dep. Horváth. A vorbitu d sea inca si despre posibilitatea óre-căror eventualitate, fără a spune inse ce felu de eventualitate. Ei bine, ve voi spune eu dloru, ce suntu acele. Cea dinătău eventualitate aru si, ca deoarece camera aru admite emendamentulu dloru dep. Nemesiu, guvernul magiaru aru poté sa sia ascurat nu numai despre multiamirarea si increderea românilor, dara despre a intregei poporatiuni transilvanene; căci nu trebuit sa ignorăm on. dd. deputati, ca suntu forte multi chiaru intre ungurii cei mai incarnati din Transilvania, cari au acceptat cu totul alte rezultate dela actoul unigeni, si oari in urm'a procedurilor urmate satia cu Transilvania, astazi nutrescun simborele celei mai pronunciate nemultiamiri. Ba dloru, suntu in cealalta parte a on. camere mai multi domni cu deosebire inse este unu eminent deputat, care nu s'a potutu contenti de a declară francamente, ca la casu, căndu s'aru primi emendamentulu dloru G. Kemény, d-sea nu se va mira cătă si putinu, déca nu va mai vedea in partid a guvernamentală nici uno deputat român.

Cealalta eventualitate, care de altmintrenea va trebui sa ordine cu tota sigurantia, si a cărei posibilitate este tocmai motivul care a indemnătu mai multu pre d. dep. Iuliu Horváth sa si incorde poterile contr'a ei si sa lopte „pro aris et foris“ D-sea in adeveru n'a numit'o, dara o voiu numi-o eu. Acea trista eventualitate dloru, este ca comitatulu Cetătiei de Balta nu l'aru mai tramite pre d-sea aici, precum nici alte cercuri electorale nu i-aro mai tramite pre acel'a cari astadi si r'sipescu fortele in acésta camera, numai pentru a induce in erore prin felurite seductiuni bun'a credintia a guvernului si a on. majoritatii. Iēta dara acele dōne eventualitati, despre cari a amintito d. dep. Horváth, fără inse de a le numi. Se pote inse — ceea ce eu nu credu — ca on. camera privesce acésta lege electorală, că o cestione de potere său predominante; dara in casulu acesta inca, potendu-mi formulă dōne directiuni de interpretare, asecurediu pre on. camera, cu ea in nici un'a din aceste directioni nu se pote sustine. Căci déca privim acésta cestione că cestione de potere său predominante, că o fortia óresi-cum brutală opusa de cătra majoritatea națiunii contr'a unei considerabile minoritati a totu aceliei-si națiuni politice, contra compatriotilor loru, — atunci acésta nu potu nici decat sa o concordam cu principiile filosofiei de statu. Iēta déca o privim din punctul de vedere alu intereselor de partid, trebuie sa declaru, ca multa mai puternicu radim aru castigă guvernul prin deputati ce s'aru alege in sensulu electoralu delimitat de mine, decat prin deputati de pāna acum'a; căci pre căndu la spatele acelora aru stă poporul intregu, — la spatele acestor aru nu stă nimene. Cătă pentru scrupulii ce aru poté sa se nasca, observu numai atât'a, ca „pauca sapientia regitur mundus“ iēta acea nu potu sa o credu, ca guvernului dōra i-aro lipsi chiaru si acea „pauca sapientia“ pentru a-si castigă simpatia transilvanenilor.

Si acum, d-loru, me voi occupa de o impregiurare, cărei eu numai pucină-atribuui mare insemnatate. Amu, amu auditu imputându-se onorabilului colego, d. Mocsáry, pentru ca d-sea, că unguru neaosiu, si-a radicatu vocea intru sperare românilor transilvaneni. D-loru, acestu faptu nu merită stigmatizare, dara merita apreciare, merita lauda si inca tocmai p'ntu aceea, ca d-sea a facut o acésta — că unguru. Ei, d-loru, o națiune cu sentimente nobile, care si ea a trecutu prin scăda suferintelor si scia ce este impilarea, — atunci căndu este redata sie inse-si, căndu reajunge iēta-si, căndu reajunge iēta-si in exercitiul depline alu drepturilor sele, atunci, dicu o asemenea națiune nu pote, nu trebuie sa-si vite demnitatea, nu trebuie sa calce in piciore principiul ecoitătiei, — ci sa fie cu crutare facia cu concertatiuni sei

de altu sănge. Numai acestui sentimentu nobilu dete expresione prea demnula nostru colegu Mocsáry, atunci căndu a aperat interesele românilor din Transilvania. Dara o asemenea faptă loială eu tocmai dela adeveratii unguri me simtu in dreptu si 'mi place sa asteptu; căci — sa maritorisim cu franchise! — pre chauvinisti, cari din pecate suntu pre numerosi in acésta camera, eu nu i credu cătă-si de pucină capabili de unu asmenie sentimenta nobilu si nici m'asteptu s'audu vreodata asemenea cuvinte loiale din găra loro. Suntu multi intre membrii on. Adunări, cari 'si datorescu alegerea tocmai acelor naționalităti nedreptalite, pentru cari nu numai ca n'au radicatu vreodata coventulu, dara inca, — condusi de sutea gloriei vane a unui estinu patriotism, séu pote si de alte interese — au intrebuintat pāna si cele mai neinsemnate ocasiuni, pentru a lupta chiaru contr'a loru si pentru a lovi cu ingratitudine intr'ensele.

Căndu apoi vedea acésta procedere nedemna, precum si disproportiunea evidenta, cu care suntu reprezentate naționalitătile; in fine căndu privescu pre de o parte dispozitionea malcontenta a cetătenilor din tiéra, pre de alta parte modulu de gropare a majoritatii din acésta camera, 'mi vinu aminte cuvintele lui Eusebiu, prin cari descrisesse amărnic'a stare a lumii crestine din secolul IV: „Orbis christianus ingemuit se vindens esse Arianum.“ Asiā dara inca odata repetu, ca nu dela chauvinisti asteptām noi iustitia si ecuitate, si tocmai dela magiarii cei adeverati. (Aprobāri in stāng'a.)

Inca o reflectare, d-loru. — D. dep. Colomanu Tisza, a avutu curioasa dispositiune, de-a dice in discursulu seu, — ceea ce de altintrelea nici nu s'aru si tienutu de cestione — ca românilor numai pentru aceea facu slara in tiéra, ca se capete ori-cari posturi inalte si grase. Dara, d-loru, on. colegu a născutu pote in acele momente de ferebintiela, ca românilor ce se afla adi in posturi, si-au obtinutu denumirea inca pre tenpulu provisorului si guvernulungurescu i-a adoptatul totu astu-felie, precum a adoptat pre intrég'a pleiada de ampliati, si eu credu, ca functionarii români corespondu totu atâtă de bine detorintei ce li este impusa, că ori si care din colegii loru. Iēta dintre cei denumiți de guvernul magiaru dela 1867 incocé, abă vr'doi se afla in functiuni mainalte; nu s'aru cuvenit pote, sa pronuncia nume; cu toté aceste voiu spune, ca unul din acei mai inalti functionari este d. Iosif Hosszu, daru despre acesta credu, ca nici insu-si d. Tisza nu pote dice, ca aru si vorbitu vreodata ce-va nici contr'a guvernului magiaru, nici contr'a națiunei magiare. In generalu, eu socolescu, ca asemenea invective si amenintări nu convinu cu demnitatea parlamentara, iēta fanfaronadele si mogiciele potu sa aiba locu aiurea, dara nu aici in camera, unde, de căte ori le intalnescu, mi-vine aminte o anecdota ciganescă, pre care amu sa vi-o si enaredu, căci e scurta si fără potrivita.

Ciganulu, intalnindu se pre drumul tierei cu „szolgabirálu“ si acesta nevrendu a feri din drumu, ciganulu se resti către densul cu ornatările cuvintele: „Feri d'nale, ca de unde nu, vei pati cum a patit o cela-laltu!“ Atunci solgabirálu ferindu din cale, lu intrebă: „Dara cum a patit o cela-laltu?“ „D'apoi asiā, — response cu umor ciganulu, — ca nevrendu a feri elu, amu ferit u eu!“ (Lăratate.) Amu citato acésta anecdota, fiindu ca tocmai o astfelie de impresione comice au produs asupra mea si amenintările cunoscute ale d-lui dep. Col. Tisza, capulu partidei opositională din acésta camera, cari potu sa aiba locu aiurea, precum amu mai disu, dara nu in parlamente.

D-loru! Eu nu voi dice ca o sa ne intalnim la Philippi; dara dicu că sa ne intalnim pre „Câmpulu Paniei“, sa ne intalnim la „Sânt Imbru“ unde stramosi românilor si-a ungorilori au lopatato impreuna fratiesce, nu atâtă pentru gloria, ci pentru esenția patriei. Dara

pentru acelui să o poată face cu insuflețire, ceremu dela on. camera și dela on. guvern, să ne facă partaj egali la măsă dreptății. În casul de facă eu nu cernici că aru dreptate strictă, — cernu înse aplicarea corecta a legilor din 1848.

Dupa lote astăzi, dloru, nu potu trece cu vederea, de a-mi exprime satisfacția pentru doue declaratuni ale d-lui ministro de interne, pronunciate în siedintă de Sambat' a trecutu. Cea dintâi conține interpretarea ce d. ministro a gasit de cunția a face cunților "naționalități de limbă străină." Ministrul Ungariei nici nu poté sa interpretie a-este cunțe altfel, decât asiā, precum a facut'o. Declaratuna d-lui ministro de inter. alu Ungariei a corespunsu deci pre deplinu justelor mele asteptări.

Dara inca și mai buna impresiune a produs asupra mea acea declaratuna impacuită a d-lui ministro, ca indată ce-i voru veni la cunoștința abusurile ce se comitu la aplicarea legi naționalităților, d-sea va fi gata a luă inițiativă pentru delaturarea loru. In acesta causa nu vréu sa observu, decâtă atât'a, ca d. ministro de interne nici ca are trebuntia sa intrebe despre aceste abusuri pre deputati romani din opositiune; intrebe numai pre deputati rom. din partid a d-sele, de ore-ee eu nu me indoiesc cătăsi de pucinu, ca acestă inca-i voru sci dă informații destule. Incătu pentru inițiativă promisa, dinparte mi-o iau spre scintia, asecorându totu-odată, ca la fia-care pasu ce va face pre calea deplinirei acestei promisiuni, noi i vom respondu cu pasi indoiti, ba chiaru cu o saritura. (Aprobări)

D-lori deputati! Faceti, că locuitorii Transilvaniei sa se convingă odata despre sentiminte d-vosă de dreptate; faceti, ca românii celu pucinu astă-dată sa sentiște o stringere de mâna fraternă din partea națiunii magiare. Respingeti emendamentul d-lui baronu G. Kemény și nu lasati, că prin astu-feliu de procederi români sa pierdă si cea din urma radia de speranță, fără de care apoi sa prindă radă în inimă loru acea convicție durerosă, ca ei în acesta patria, precum în trecutu, asiā și în viitoru, numai impălati și persecutati potu sa fia, eră fericiți — ba! Căci d-lori "Quid tunc?" Lasu la intelepoanea d-vosă că sa ve dată séma de resultatele fatale, ce potu că sa urmedie, — și cându o facu acăstă, amu totu odata onoreea de a videclări, ca sustinu emendamentul d-lui dep. Petru Nemesiu, și-lu recomându cu totu adinsulu onoratei camere. (Aprobare in stângă.)

Unu reflesu

Sacade 21 Iuliu 1874.

la resunetul d-lui invetatoriu N. Aronu aparutu in nr. 55 alu „Telegrafului Romanu" in cestiușa conferintelor invet.

Institutiunea conferintelor invet. s'a creatu și a intrat in viața noastră scol. in anul 1863 prin nemuritorul metropolit Andreiu. Scopul lui a fostu de siguru, că sa introduca lumină, putere și viață in corpul didactic alu scolilor noastre, ce eră desnervat și amortită atâtă prin vitritatea temporilor cătu și prin biciu aspru alu guvernului absolutist și ce avea tendinție politice pericolouse. Spiritul regeneratoriu alu feericului Metropolit petrundindu însemnatatea conferintelor invet. a introdusu comisariatele scolare, durere înse ca aceasta institutu din momente considerabili a trebutu sa cada după 2 ani. Doi ani, pre pucinu tempu pentru a radică invetatorimea noastră din nomolul decadintei, abă inerti și pasivității și a o face capabilă de o viață conscie, libera și de sine statală, a o face sa lucre și sa cugete singura, precum i dă acelă instiția conferintelor. Dara cu tōte acestea, bunul parinte a potutu sa se bucură multu tempu de resultatele frumosă ale institutiunii sele, ale cărei fructe sa vedu inca și astădi in atâtă scole de ale noastre, ce tenu pasi, ba facu

concurintia multoru scole străine, cari s'au bucuratute de ani de o viață organica constitutională și de favoruri materiale. Causa de distrugere și de decadintia succesiua a confer., și urmare ca resultatele loru numai suntu atâtă de strălucite, cătu sa multiamese asteptările inflăcarilor adoratori și progresul, cari se aventa in nouă, in imperiu lui "cum aru trebui sa fia", și zidescu pălatori de fericire pentru poporul și scolele noastre, nu e chiaru nomai lipsa barbatului conducătoriu cu o cultura superioră, ci și mi-va permite d-lu corespond — a-i spune, ca de totu atele suntu lipsele și de o importanță cu multu mare. Suntu dōue scaderi, ce clatină basă existenții conf., pre carii le cunoscu din esperinție, și cari delaturate voru face să inflorească numai instituție și adeca: interne și externe.

Că interne cunoscu eu mai întâi: lipsă unui regulamentu, care sa determine afacerile interne, activitatea, drepturile și detorintile și căruia membru in specialu și alu conferintei in genere — fără asiā ce-va verice instituție e unu trupu fără legaturi interne — fără susțet.

2. Lipsescu conștiința morală in parte, cătu și in întregu — intielegu acea putere și dispoziție a susțelui, ce-lu legă pre omu de imprimare conștiință a detorintelor lui, fără alte considerații străine. Această e uno reu mare și daunosu, care nu se poate retace — de către voimur a fi sinceri și treboie delaturat prin inflăcătă și intreviatura autorităților scol. — Tristu destul, de către moralul trebui impusă omenilor de ch'amare.

3. Lipsescu conf. autoritatea recerută. Nu cernu o autoritate obligatorie, nu, ca sa se cunoscă Olimpul de hotărârile ei, dară celu pucinu pretindu dreptul și ecoitatea, că sa nu se trăca cu atâtă usurătate preste conclușele și de-liberările ei, esite din viață și pentru viață scol., trase din experințele cotidiene, din cunoștințele căscigăte in practică scoliei. Ca dovădu e premiselui întrebui, ca unde suntu resultatele atâtă discuționi și hotăriri, atâtă conferintă din întregă archidiocesa? unde e numărul de incercare baremu de-a îndreptărescilele, de a umple lacunele, ce inca și astădi îngreoiă invetimentul scol.? — Ti da o carte sub critică — areți greșelele — se punu ad acta — autorul respunde in prefat: „Dovedește-ti critica de telemecnică, prestandu ce-va mai buno." — Bucurosu, dară cum, sub ce auscții său sa te saracesti și mai tare? — Séu pote ca protocoalele n'au formă parlamentară, n'au logica in dovedirea opinioanelor, stilul nu este parfumul de sofismele marinventatilor. E adeverat, discuțiile conferintelor suntu tare seci și neîndestulătoare pentru barbati eruditii cari suntu invetati a filosofă la măsă verde, dară in fondu acele discuțiile suntu vivificătoare pentru invetatori, căci eu dela inimă și mergu la inimă, și sa se cerce numai, de către destoinicia acelor' a nu e cu multu mai eminentă pentru scole ca multe alte teoreme imbrăcate frumos.

4. Lipsescu legătura internă intre deosebitele conferintă din archidiocesa, cari desă despartite in spațiu, luptă și lucra pentru onul și acela-si scopu — cultură și regerarea poporului român prin scole. Scopul principale alu conf. in primă linia e, de a introduce in tōte scolele noastre o viață și activitate armonică, o uniformitate in invetimentu pre basă și intre marginile celor mai bune sisteme și metode de invetimentu din tempurile noastre și pre basă a experințelor facute in viață scolara. Dară cum se va potă ajunge acelă, de către conf. lucru de capulu ei fără numai unu planu anumit, căruia trebui să ven. senatul scol. după consultarea unor corporaționi inv. mai alese, sa-lu lucre in totu anul, sa-lu publice cu 6 luni înainte, și in urma sa-lu astărea tuturor conferintelor spre desbatere. Aci e buba de conf. suntu atâtă de puinu active și resultatele a-tău de ne însemnale, caușă și disgustul ințre invetatori facu

de conf., vedindu ca trebuie sa-si pierde tempul scumpu și banii, fără de a potă folosi siesi și cusei comune. Amu participatu că membru activu, că conducătoriu chiaru la conf. invet., unde mai totu-deună amu fostu improvizonat și surprinsu cu ordinatuni consist. in cause scol., său cu alte cestiușe de invetimentu, pre cari avéu sa le discute și lamorăescă conf. din punct de vedere alu practicabilității loru pentru scola. Vedemur pre cei mai harnici invetatori inghetati, incriiendo frontea, inholbându ochii și întribându-se ore ce-o li astă —, cautădu prin desagii invetaturii și experințelor, că sa nu taca — negasindu nimică cu de grabă, vine într'ajutoriu unu altu susțentu eruditu — apoi săudi frâse și cunțe neintelese pote nici de elu pentru afundimea cuprinzătorii și radicăitatea loru, la ametiscesc pre bietulu invetatoriu înrău la reintorcere acasa nu se mi-pote intielege cu omenii din satu. Cesti unile scolari suntu tare grele și delicate și de aceea trebuie bine rumegate înainte de a se potă cere și acceptă o judecata sanatosă in meritul loru.

Că coase este externe, ce au contribuit la darapanarea conf. amu cunoscute en:

1. Lipsă concursului moralu și fap- ticiu din partea auctorităților scol. con- cerninti, prin care aru demastră ele inse- semnatatea și necesitatea existenței conferintelor, le-aru radică splendoră in fată invetatorilor, cari astădi suntu preocu- pati de credința acea, ca conf. suntu o adunare de placere, de luceu, de intalniri personali, de trecere de tempu — numai oficiose nu. Intreviatura rigorosă și strictă a auctorităților scol. in casu de renitentia și negligenta in cercetarea conf. e o necesitate imperativă de a radică acelă instituție la înaltimdea mis- siunii ei. Mi voru iertă fratii invetatori de acelă obiectivă, dară ce voru dice, cându spre mai mare rusine le voi spune, ca amu vediuto o conferintă invet. constiuită din unu presedinte, unu secre- tariu și unu alu treilea publicu ascultatoriu.

Unde e acă conștiinția de chiamare?

Altu obstaculo, și pote celu mai ne- invingiveru, ce rōde la radacina prospătărei acelei instituții, și de a cărei ghiara tremura tōta lumea e: seraci'a, care e unu pretinu fidelu și nedespartitul alu invetatorului; dară se și scia elu folosi de elu, căci li aruncă in spate tōte peccatele lui, ca simplă objectione: „nu potu, sum rev dotato."

Unu adeveru tristu și necontestă- veru, înaintea căruia sa repăsescă toti, cari planuesc astădi la cursuri didactice supletore de 5—6 septămâni, la noi, cari nu suntem in stare a întreține pre invetatori pre 3—4 dile la conferintă, do- văda încercările încordate, dară in multe locuri zadărnice, pentru de a scôte 60 cr. — 1 fl. pre di din casele bisericesci, care in multe locuri posedu capitaluri de 3—4 fl. deficitu.

Fonduri scolare no suntu, singurul refogiu, arunculu pre capetele bietoloi poporul mai înbrancit sub greutatea atâtă- toru cerințe și contribuții in fată atâtă ani sterpi, cari l-au lasat golo. Poporul român chiaru și in seraci'e mandru de sine, de naționalitatea și con- fesiunea sea; elu e ostadi consciu de dreptul seu de existență; dară elu e și ambitiosu, asiā incătu atingendo-i corda fine a animei sale nobile și maretie prin pretensiuni necalcabile, căreia a-si res- bună chiaru prin punerea capului. O sciu bine parintii protopopi, cum erau sa o patiesca multi preoli salesci la încercarea de a regulă și urcă stol'a in tempii acești critici. Veni-va tempul pentru tōte. Dorulu ferbinte alu fratelui corespondinte de a imita statul in acțiunile sele preterenul scol. e nobila și justă, dară ne- practicabilă la noi pentru astă data. Statul dispune de milioane, are argati, și de multe ori n're mila, dară noi — biserică — avem numai puterea cuveantului și simțului de compatimire fată cu parintii și fratii nostri. Afara de acea românul e ingeniosu, are agerime de suflu naturală — numai voinția sa aiba și face minuni și fără cursuri supletorie, a căroru înșinuire nu o aflu de oportuna

pentru astă-dată. Scol'a are in launtru cerința destule, de le-amu puté impacă acelea. De acea eu recomand sustinerea conferintelor in limitele usului și forma de pâna aci, dară totu odată a-si dorii că acelea sa se pună pre o baza mai solidă, mai corespundătoră scopului prin delaturarea obvenintielor și scaderilor mai susu cotate, și credo, ca cu 3—4 dile bine întrebuintate ne vomu folosi destulu și bietulu nostru invetatoriu și va puté lucra și mosi'a după care traesc. Cu ideia înșinuirei de conferintă gene- rala exprimata de corpulu invet. alu ppia- tului I Brasileului me invioiesc într'atât'a, incătu s'ară puté pune pre o baza de a ajuta și promova interesele conferintelor particulari și adeca: a constitui o conferintă generală preliminara din invetatorii cei mai destuși din deosebitele cercuri conferintiale, pre cari i va delega după buna chibzu n'ia ven. senatul scol. său după consultarea corporilor invetato- resci, la unu locu ore-care; acești conf. se va intielege și uni in privința mate- rialului, impartirei lui didactice, in forma și modulu desvelirei lui metodice, și in urma sa se întoarcă că comisari ai conferintelor cercuali, in care se va puté lucra cu succesu și armonia. Protocoile conferintelor asternute venerabilul senatul scol. voru cuprinde materialu destul și bunu pentru de a se compune tractate pedagogice practice ba chiaru și manuale corespondiente temporul și cerin- tiei. Astă e parerea mea.

I. Romano.

Orastia in 16 Iuliu v. 1874.

Traimur in unu tempu cându mai totu individualu afirmă, ca singur'a lui se- ricire și placere in acela viață e numai sciinția, numai cultur'a.

O Dōmne! de către astu-feliu dice unu individu; apoi ce va dice unu popor? — Dice-va elu ore ce va poté și fericiu, și ca va puté trai in nescinția, in intunecă cându simte și vede prea bine, ca o mie altă voru a-si pune fundamentala existenție și fericiirei pre mormentulu, ba pre numele lui.

Ea nu credu ca va dice astu-feliu unu popor care a ajunsu a-si conoște- datoria sea, nu nici decâtă. Au trecutu tempurile vecchi cându poporele sperau și ascriseau existenția și fericirea loru numai minunilor. A trecutu tempul mi- nunilor, adi e tempul săptei, adi e tempul luminilor și altmintrenea nici sa sperăma viația. Adi cultur'a și existenția si-

Din tōte părțile resuna: scol'e! scol'e! căci fără scolă nu e venitoriu, fără lumi- na, nu e viață pentru o nație.

Acelă strigare a sfatu unu re sunetu in anim'a tuturor poporelor, care tientescă la unu venitoriu, cari voiesc sa joacă o rolă in istor'a lumii. Lumin'a e puterea nației, cultur'a e mandria și fericirea ei; o nație colta are titlu la viață. Unu popor cultu — fără cătu de mico — nu peră, din contra unu popor necultu fără cătu de mare, va peră, de nu adi, mâne.

Déca are cine-va lipsa de scolă, are poporul român; pâna cultur'a nu va strabate in masă poporul, pâna cându nu va scăi celi și scrie fia care salănu, pâna cându nu se va smulge din robia nescinției și intunecului intregu poporu; eu nu aslu nici o garantie pentru unu venitoriu mare și ferice, venitoriu demn de român.

Aru fi de dorit, că cei ce suntu chiamati a desceptă poporul sa imbră- siđie cu totu zelul și iubirea acestu asiediemntu, aru fi tempul a ne ingrăđi că sa avem scolă bune cu invetatori săpti in fia-ore sato, aru fi bine că sa se introducă și la noi scolile de Domineca pentru cei mari, cari sa nu fia alta decâtă nesce scoli de repetire, unde sa li se re- petește cele ce le invetă să copii in scolă; aru fi o dorință pentru român ca d. protopopi sa aléga invet. descepti și sa staruiescă a-i plăti bine: fără inspec- buni de scolă și invet. descepti nu vomu merge departe.

Avandu tōte acestea in vedere, cine

va mai trage la indoieala trebouintii tinerii sinodelor tractuali, in care intrunindu-se protopopulu cu preotii intelectuali mai eserti si cu invetitorii sa se sfatuiesca pentru inaintarea invetimentului poporului.

De un altare sinoda avem lipsa si va face tare bine parintele protopopu *salu nostru* candu aru conchimă unu sinodu tractualu, unde sa se intrunesc cu preotii, intelectuali, curatori si invetitorii din tractu, si sa se consalteze la olalta in interesul scolelor. — A provocă pre fia-care comună că in tempul celu mai scurtu sa-si radice scole. — Atunci i-arătă frumosu numindu-se cresicatoriul, luminatoriu si desceptatoriu poporului.

Asă dăra faceti cei ce sunteti chemati a face acăstă — faceti-o cu sentenie si iubire, caci servindu poporului serviti lui Ddieu.

Români nostri din Orastia ce e dreptu an pusu cu zidirea acestei scoli unu fundamento solidu si scol'a e cercetata binisiora. Dara sperămu ca pre enulu venitoriu o va cercetă si mai bine prin ce vomu potă ajunge mai siguru la scol'a dorit.

La esamenulu acăstă de veră responsera scolarii din II si III cl. forte bine, arestandu progresu in lăe obiectele, si mai alesu in scriere, impartasindu si parintilor scrisori in limb'a rom. germ. si magiara.

Candu aru si intre preotime si poporu concordia, aici s'ară potă face forte multe, inse dorere si iera dorere! ca preotimei năstre numai de scola sa nu-i aduci aminte ca pare ca i puni o pără de mōră de grumazi sa o pără, asă i vine de greu candu i aduci aminte de scola.

Preotii nostri de aici publica in biserică cu totu zelulu despre ferdela claca, conun'a anului etc. de acestea publica de căte 5—6 ori pre anu, dara de scola dieu numai odata in anulu acăstă, — ca si circulariul de sub Nr. 1711 s'a celiu numai dupa 6 luni dara no inaintea inceperei anului scol'ru dupa cum suna acelu circulariu.

'Mi aducu aminte ca d-lu Dr. Tincu adovacatu, si presedinte alu comitetului parochialu si membru alu sinodului protopresbiterale propuse acum vr'o 6 ani sinodului nisec statute pre cari le alaturu aici sub / spre publicare, ce s'a hotaritunumi aducu aminte, ca cu me informă nime despre rezultat; decădu din audiu astăi ca s'ară si decisu, ca spre infinitarea unei scole centrale seu normale aici sa mărga din satu in satu d. prot. cu dlu Dr. Tincu spre a aduna oferte ori in bani ori in bucate seu mustu cari sa se dee spre fructificare pāna ce se va forma unu capitalu — si atunci sa se plătesca ómenilor iera-si inderepto, cum se facă cu reparatiunea turnului, ca din oferte mīcute se adunara preste 1000 fl. si cu acestea se repară turnul bisericei si si oferantii si recapetara bani imprumutati afara de cei ce au daruitu numai căte 1 fl. — cu excepție 2—3 fl. inse dlu protopopu nu misca nici pāna astăi o iota incătu sciu, de-si si recercat de d lu Dr. Tincu mai de multe ori. — Aici la noi aru si forte usioru a face seu a infinită atare scola, caci se află ómeni cu forte mare energie, precum e celu din tău dupa dlu Dr. Tincu zelosulu energeticu si iubitoriu de cultura dlu Elie Popu, care accompagnat de spectabila — i socia Elisabet'a Popu n. Cirlea care din avearea sea propria a jertfii numai cu cu cladirea scolei preste 2000 fl. v. a. fără de a fi cerutu bateru 1 cr. cameta, din cas'a scolei si numai abea la 5—6 ani i-se plăti acăsta suma dupa cum i-a venit casei mai bine, si totusi acestu barbatu nu se descuragaza a mai jertfi la locul seu candu aru vedea cătu de pucinu indemnă dela preotime.

Dlu Dr. Tincu inca si dă tōte posibile spre a face pasii necesari spre infinitarea fondului, inse nu-i stau intrajutorii nime decădu 2—3 insi din curatori si se lupta singuru cu cei 2—3 insi dura preotimea nu-lu spriginesce.

Ea (preotimea) de aici se măntue on oceea ca poporul e scapatatu s. a. inse deca i-ară capacitate prin vorbiri oca-sional, ca la mormentările loru, la ospetile casatoriilor, la boteze sa se lasă de a face spese grozave, ca nu folosescu nimic'a, bă numai strica mintea si sane-tatea, de multe ori se nascu certe si batai, si ale necuvintate — ca din acele spese se dee numai fia-care după stare candu-i mōră cine-va din case 40 cr. pāna la 1 fl. asemenea la botezo 30—50 cr. la casatorie 50 cr. — etc. si asă s'ară adună: pre anu pentru 30 morti 12 fl.; alti 12 fl. dela casatorii; 15 fl. la olalta 30 fl. pe usioru fără de a se cunoște cine-va cu ce-va pagubitu si pomēn'a lui e cu multo mai primita că cu beutur'a vinarsului etc. — Ei dă densii decum se face acăstă, ei inca strica si ce face comitetul parochialu spre imbu-natatierea scoliei etc. cum facă chiaru pre otima ca indemnăndu poporul, au ni-micu hotarirea comitetului, cari urease numai căte 20—40 cr. la trasul clo-potelor si asă, in locu sa ajute scol'a si biseric'a ii nimoi si pucinu venitul ce-lu avéu din susu.

Dela ou. Consistoria inca andu on se trimete destule circulare, in privin'a scoliei — dăra cine sciu, seu cine le-ande unde se publica — nu sciu ca noi poporenii de acestea nu audim nimic'a, din contra audim dela straini, — pōte invetitorilor sa le spună ce-va.

Astă e locu'm'a dis'a — batu tōc'a la urechile surdului!

Deci rogănu pre maritolu Consistoriu sa consideră aceste aparitioni si sa provoce preotimea de aici că se desfisiore in privin'a scoliei o activitate si zelo mai mare că se potemu pune unu fundamento solidu la infinitarea scoliei normale, si la o scola de setitie, că sa nu sunu cu totul inderetru nationalitătilor conlocuitorie.

Unu poporéanu.

Statutulu

fondului protopresbiterale gr. or. alu Orestie votatu si primitu de sinodulu tractuale.

Partea I.

Numele si scopulu fondului, precum si midilöcele ajungerei lui.

§. 1. Fondulu va purta numele : "Fondulu scolaru alu tractuloi gr. or. alu Orastie".

§. 2. Scopulu fondului este infinitarea si dotarea unei scole centrale române de confesionea gr. or. cu locul in Orastia.

§. 3. Spre infinitarea fondului acăstă voru servii urmatorele midilöce :

1) Fia-care preotu gr. or. din tractulou numitou intregu va contribui după toti botezatii, conunatii si mortii in fia-care anu avuti si laolalta socotiti in urmatoriul chipu : dela 1 pāna la 10 casuri 50 cr. si dela fia-care 5 casuri mai multu cu 25 cr.

2) Fia-care invetitoriu gr. or. din tractulou intregu va contribui la fondulu acestă 2% din lăsa lui anuale in totu anulu.

3) Fia-care capu de familia gr. or. din tractulou intregu va contribui la fondulu acestă pre totu analu o cupa de grăpu, cocurozu, o cupa de mustu, seu in bani găta 10 cr.

4) Fia-care mire, si miresa va contribui la fondulu acestă căte 10 cr.

5) Fia-care preotu gr. or. pre viitoru hirotonitou va contribui in folosulu fondului acestă căte 5 fl. v. a.

6) Darurile ce voru incurge dela binefacatorii.

7) Pedepsele impuse de scaunulu protopresbiterale preotilor si altorui persoane bisericesci si mirenesci pentru orice gresie.

Partea II.

Despre modulu incasării si administrării venitelor fondului.

§. 4. Venitele din § 3 au de a se incasă in armatoriul chipu :

a) Cele de sub puncto 1 prin pro-topopulu respectiv cu prilegiul revisiunii anuale a protocolelor matriculari.

b) Cele de sub puncto 2 prin in-spectorulu de scole tractuale respect. cu prilegiul asternerei estraselor clasifica-tionilor scolare de pre fia-care anu pre-lunga contracuitantia.

c) Cele de sub puncto 3 prin epi-tropi'a locale, si pre lăngă inspectiunea parochii iera unde suntu mai multi ace-lui mai betranu in servitii, prefacendo na-turaliele pre lăngă unu conspectu fidulu, si in biserică, licitando-le indata in satu' localui onde suntu adunate seu tramitien-duse in piati'a Orastie.

d) Cele de sub puncto 4 prin pro-topopulu candu se da licentia de conunie.

e) Cele de sub 5 prin protopopulu cu prilegiul introducerii nouului parochii in parochia.

f) Cele de sub puncto 6 prin epi-tropi'e respect. comunale si in fine

g) Cele din punctu 7 prin scaunulu protopresbiterale si apoi a se administra prin respectivii la cas'a fondului acestui'a pre lăngă producerea documentelor con-cerneante.

§. 5. Spre concentrarea si pastra-re tutororii venitelor in folosulu fon-dului acestui'a are de a se infauntia unu casa potrivita cu locul in Orestia.

Partea III.

Decisiuni generali.

§. 6. Fondulu acestu are de a se administra si revedea asemenea celorlalte fonduri bisericesci scolare intele-sulu statutului organicu.

§. 7. Spre manipularea fondului acestui'a si ducerea socotelelor lui alge si nodulu protopresbiterale din sinulu seu unu cassariu si unu controloru, cari se sia trecuti de 24 ani, intelligenti, cu vieti'a nepatata, si după putinția cu avere.

§. 8. Tōte agendele acestui'a au de a se purta d'ocamdata si pāna la bun'a sfârșit a sinodului protopresbiterale gratis.

§. 9. Sinodulu protopresbiterale 'si resarva dreptulu de a straformă la tempu si după impregiurări aceste statute.

§. 10. Din interesele acestui fondu se voru imbunatați salariile invetitorilor, respective se voru dotă invetitorii a căroru numeru se va inmultii in viitoru la acăsta scola.

§. 11. Acestu fondu se va admis-tră separatu de averea bisericei si scoliei din locu.

Varietăti.

* * In 27 Iuliu 10 Aug. se dă unu Concertu in onorea si beneficiulu Asociatiunei tranne p. lit. si cultur'a poporului român in pavilonulu grădinei Curiei mare, sér'a la 8 ore, iera in 11 Aug. in salele co-mitatului se dă unu balu, sér'a la 9 ore. Comitatele respective facu invitatiune tem-puria, anuntandu-se, ca la finea concer-tului se va trage loteria pentru terminarea bisericei din Dev'a.

* * Program'a concertului datu in séra de 10 Augustu (29 Iuliu) 1874 in Dev'a in onorea si beneficiulu Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului român.

Partea prima.

1) "Fanfara militaria" de Ascher esecutata de piano de Dómna Juli'a de Miklos si Domnisor'a Minerv'a de Draghiciu.

2) "Duetu din oper'a Trovatore" cāntatul de Dómna Constant'a de Dunc'a-Schiau si D. Aureliu de Dunc'a.

3) "Potpuru din arii române" esecutata pe viora de D. Simeonu Piso.

4) "Valsu" de Chopin esecutata pe piano de Dómna Juli'a de Miklos.

5) "Balcescu murindu", romantia de Mezzetti, poesia de V. Aleșandri, cantata de D. Aureliu de Dunc'a.

Partea secunda.

6) "Mare fantasie din oper'a Luciu'a si "Stelutia Arie Romana" esecutata pe piano de Domnisor'a Minev'a de Draghiciu.

7) "Adio la Patri'a", cāntu romanu,

poesie de Bolintineanu, cantata de D. Au-reliu de Dunc'a.

8) "Marsiu romanu" in onorea Asocia-tiunei, compusu si esecutatu de Dlu Si-meonu Piso pe viora, Dn'a Juli'a Miklos pe piano si D. Alois Czerny pe violoncelu.

9) "Duetu din oper'a Rigoletto" cāntatul de Dn'a Constant'a de Dunc'a-Schiau si Dlu Alois Czerny.

Dupa finea concertului se va trage lo-teria pentru terminarea bisericei din Dev'a.

Burs'a de Vien'a.

Din 23 Iuliu (4 Aug.) 1874.

Metalicele 5%	70 55
Imprumutul nationalu 5% (argintu)	74 10
Imprumutul de statu din 1860 ...	107 75
Actiuni de banca	974 —
Actiuni de creditu	241 25
London	119 40
Obligatiuni de desdaunare Unguresci	77 50
" " " Temisiorene	75 50
" " " Ardeleani	75 —
" " " Croato-slavone	40 —
Argintu	103 10
Galbinu	— —
Napoleonu d'auru (poli)	8 80

Concursu.

Aflandu-se parochia Ponorelu din protopresbiteratulu Zlatn'a de susu va-canta se escrie concursu pāna la 24 Augustu.

Emolumentele suntu:

Tacsele stolarii lipsate de comite-tulu parochialu, si jertfele obicinuite pri-nose, prescuri etc. care calculate oducu unu venitul anualu de 432 fl. v. a. Casa parochiale nu esiste.

Doritorii de a ocupă acăsta parochia au sa-si asternă suplicele loru instruite cu documentele recerute de prescripse Stet. org. la subsrisulu pāna la terminulu susu presipitu.

Campeni 24 Iuliu 1873.

Cu intielegerea comitetului parochialu, Ioanu Patiti'a, protopopu.

(1—3)

Concursu.

Spre reintregirea parochiei de clas'a II-a devenite vacante din comun'a Dai'a protopr. S. S. besiului se escrie amesu-ratul ordinatiunei din 10 Ian. 1874 Nru cons. 2581/1873. acestu concursu pāna la 15 Augustu 1874.

Emolumentele suntu:

1. Dela 170 familii căte o ferdela de cuceruzu in grauntie, si căte o di de lucru, si

2. Venitele stolarii indatinate.

Doritorii de a ocupă prementionat'a parochia, au sa-si inainteze petitionile pro-vediute cu tōte documentele recerute de statutulu organicu scaunului protopr. gre-co-res. in S. Sebesiu pāna la termenul presipitu.

* Dai'a in 2 Iuliu 1874.

Comitetulu parochiale cu contielegerea concernintului protopr.

(1—3)

Concursu.

Pentru ocuparea ambelor posturi in-vetatoresci la scol'a poporale gr. or. din Turchisiv, constatatore din dōue clase ele-men-tare, se deschide prin acăsta concursu.

Salarele impreunate cu aceste pos-turi suntu : pentru postulu de invetatoriu la clas'a a 2-a 350 fl. v. a. si quartiru liberu ; iera pentru postulu de invetatoriu la clas'a 1-a 25